



Dziedziczenie firm wpływa na ich wielopokoleniowość

W przestrzeni prawnej i gospodarczej Unii Europejskiej tematyka firm rodzinnych zajmuje ważną pozycję. Firmy rodzinne poddawane są także pracom badawczym i naukowym. Od kilku ostatnich lat istotną potrzebą jest uzyskanie statystyk dotyczących liczebności firm rodzinnych i zjawisk im towarzyszących zarówno w UE, jak i w poszczególnych krajach.

W KRAJU I ZAGRANICĄ

Wyzwaniu dotyczącemu uzyskaniu danych statystycznych towarzyszy przyjęcie definicji firmy rodzinnej. W Polsce możemy spotkać kilka prób definiowania firmy rodzinnej. W 2021 r. powstał Zespół ds. definicji firmy rodzinnej, w skład którego weszli przedstawiciele organizacji biznesowych, firm rodzinnych oraz środowiska naukowego. Zespół pod przewodnictwem mec. Agnieszki Krysiak wypracował definicję firm rodzinnych i skierował do Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego wniosek o ujęcie firm rodzinnych w badaniach statystyki publicznej.

Kolejnym wyzwaniem dla porządku prawnego zarówno na poziomie unijnym, jak i krajowym jest wsparcie firm rodzinnych w sukcesji – zmianie pokoleniowej. Kluczowe w procesie sukcesji, bowiem są obszary przeniesienia majątku, dziedziczenie, zabezpieczenie przed rozdrobnieniem, sprawowanie nadzoru właścicielskiego, zmiany w zarządzie, konsekwencje podatkowe zmian.

OBCE USTAWODAWSTWA

Jednym z przykładowych ustawodawstw dla rozwiązań w zakresie transferu biznesu jest Holandia, gdzie został wprowadzony tzw. pakiet suk-

cesyjny, który wyposaża przedsiębiorców, którzy ukończyli określony wiek w narzędzia wspomagające proces sukcesyjny.

W Austrii, funkcjonuje prawo, które przewiduje możliwość kontynuowania działalności firmy przez członka rodziny w przypadku śmierci dotychczasowego zarządzającego (podobnie we Francji i Luksemburgu).

W niektórych państwach proces sukcesji wspierany jest przez właściwe instytuty oraz agencje rozwoju, które poprzez edukację polegającą na prowadzeniu seminariów, szkoleń, rozpowszechnianiu poradników podnoszą świadomość przedsię-



35 ZAINSTALOWANYCH MASZYN
W POLSCE WIELOLINY IDEALNE DO CIĘCIA
GRUBOŚCI 5,6 CM



PONAD **335** ZAINSTALOWANYCH
MASZYN W POLSCE



POSTAW NA PROFESJONALIZM I RZETELNOŚĆ

58-150 Strzegom
ul. Koszarowa 7
www.euroarss.pl

email: biuro@euroarss.pl
tel. 603 891 257, 604 078 731
tel./fax. 74 855 03 93

biorców udostępniając im wiedzę na temat rozwiązań prawnych, podatkowych, wsparcia psychologicznego, a także kształcenia w roli lidera w biznesie.

Niezależnie funkcjonujące w niektórych przestrzeniach legislacyjnych ustawodawstwa umożliwiające ochronę majątku poprzez powołanie fundacji prywatnych wyposażonych w majątek fundatora, którym często są całe grupy kapitałowe prowadzące działalność gospodarczą na dużą skalę. Majątek ten zarządzany jest przez określone osoby i różnie: albo z poziomu fundacji albo z poziomu spółek z grupy, gdzie podmiotem dominującym jest fundacja rodzinna. Fundacja ta niezależnie od prowadzonej działalności gospodarczej pełni inne funkcje. Jedną z nich może być charakter edukacyjny oraz zabezpieczający określonych beneficjentów w przypadkach określonych w dokumentach fundacyjnych. Funkcja zabezpieczenia interesów beneficjentów może wyposażać ich w środki niezbędne do pobierania nauki, leczenia czy też prowadzenia określonych przedsięwzięć gospodarczych. W zależności od jurysdykcji prawnej: zarówno fundacji jak i beneficjentów, poziom obciążeń podatkowych transferu środków do beneficjentów będzie odpowiednio różny.

W porównaniu do modelu fundacji pod prawem polskim rodzime rozwiązania służą innym celom niż gospodarcze i ochronne dla majątku fundatora, a mianowicie są to cele służące ogółowi społeczeństwa: m.in. ochronie zdrowia, rozwojowi gospodarki i nauki, oświacie, kulturze i sztuce, opiece społecznej. Od kilku lat w Ministerstwie Rozwoju i Technologii trwają prace nad polską ustawą o fundacji rodzinnej. Projekt ustawy kilkakrotnie na etapie projektowania został szeroko skonsultowany ze środowiskiem firm rodzinnych i doradcami specjalizującymi się na rzecz firm rodzinnych i sukcesji. We wrześniu 2022 r. projekt ustawy trafił do Komitetu Rady Ministrów, aktual-

nie czekamy na upublicznienie ostatniej wersji projektu i dalsze kroki legislacyjne. Zgodnie z deklaracją resortu MRIT ustawa miałyby wejść w życie w 2023 r.

Innym stosowanym w obcych ustawodawstwach do ochrony majątku oraz umożliwiającym zarządzanie majątkiem oraz ustanowienie beneficjentów majątku są trusty. Jest to

” Innym stosowanym w obcych ustawodawstwach do ochrony majątku oraz umożliwiającym zarządzanie majątkiem oraz ustanowienie beneficjentów majątku są trusty. Jest to forma prawna umożliwiająca transfer majątku (środków pieniężnych, praw uczestnictwa w podmiotach: akcje, udziały; przedsiębiorstwa) od założyciela trustu na rzecz wskazanych w umowie beneficjentów. Powołując trust założyciel wyznacza powiernika, który zarządza w określonej prawnej formie majątkiem i dokonuje określonych dyspozycji na rzecz uprawnionych osób w określonych sytuacjach.

forma prawna umożliwiająca transfer majątku (środków pieniężnych, praw uczestnictwa w podmiotach: akcje, udziały; przedsiębiorstwa) od założyciela trustu na rzecz wskazanych w umowie beneficjentów. Powołując trust założyciel wyznacza powiernika, który zarządza w określonej prawnej formie majątkiem i dokonuje określonych dyspozycji na rzecz uprawnionych osób w określonych sytuacjach. Ta-

kim beneficjentem może być każdy, w tym sam założyciel, a także inna osoba, która często w chwili powołania trustu nie urodziła się.

Wyżej wskazane formy: zarówno fundacja rodzinna oraz trust wybierane są często ze względu na uwarunkowania rodzinne i możliwości sukcesji przywództwa w biznesie rodzinnym. Nie zawsze, bowiem istnieje właściwy sukcesor, który może i chce przejąć zarządzanie i własności nad majątkiem sukcesyjnym (firmą rodzinną). Rozwiązania te są możliwe do wykorzystania również przez polskich przedsiębiorców, co jednak oznacza w ich przypadku – ze względu niekiedy na korzystne prawne rozwiązanie – przeniesienie własności aktywów za granicę.

SUKCESJA W USTAWODAWSTWIE KRAJOWYM

Gdy mówimy o sukcesji mamy na myśli sukcesję za życia nestora – założyciela albo po jego śmierci.

W przypadku sukcesji przeprowadzanej za życia – zaplanowanej sukcesji – wdrażanych rozwiązań w sferze własnościowej jest kilka: od darowizny określonych aktywów po reorganizację biznesu, zmiany udziałowe, transakcje rynkowe. Jednym z rozwiązań zapewniających możliwość przetrwania przedsiębiorstwa po śmierci przedsiębiorcy jest ustanowienie zarządcy sukcesyjnego, co możliwe jest od 2018 r.

W przypadku nagłej sukcesji polskie prawodawstwo oferuje firmom rodzinnym rozwiązania skupione w części spadkowej prawa cywilnego. Są to rozwiązania powszechnie stosowane, niededykowane do tej grupy przedsiębiorców.

Zasadą ogólną jest, że prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą z chwilą jego śmierci na jedną lub kilka określonych osób. Powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu.

Przekładając te rozwiązania na sferę biznesu rodzinnego trudno wyobrazić sobie w większości przypadku skuteczną sukcesję (w sfer-

rze prawnej oraz organizacyjnej) w oparciu o dziedziczenie ustawowe, które w zależności od atrakcyjności działalności wystawione jest na ryzyko wrogiego przejęcia. W przypadku, gdy mamy do czynienia z testamentem uznać można, iż doszło do pewnego planowania w zakresie sukcesji biznesu. Oceną tego planowania oparta będzie o zakres przygotowań i gotowości sukcesora – spadkobiercy do przejęcia własności i przywództwa w biznesie.

Formułą wykorzystywaną do przekazywania majątku na wypadek śmierci określonym osobom od niedługiego czasu jest zapis windykacyjny ustanawiany w testamencie sporządzonym w formie aktu notarialnego umożliwiający oznaczonej osobie nabycie oznaczonego przedmiotu zapisu (w tym np. przedsiębiorstwa) z chwilą otwarcia spadku. Należy jednak pamiętać, że strukturyzacja sukcesji jedynie w oparciu o testament może okazać się trudna do realizacji. Każdorazowo zapisy w testamencie i cele założyciela (przyszłego spadkodawcy) należy zweryfikować z regulacjami korporacyjnymi, w tym umową spółki. Ta, bowiem może w sposób szczególny regulować zasady wejścia do spółki spadkobierców.

Nadal niezagospodarowanym obszarem pozostaną gospodarstwa rolne, dla których w ostatnich latach przybyło ograniczeń, w tym to kluczowe związane ze zbyciem nieruchomości rolnych. Dodatkowo obszar tzw. przedsiębiorczości rolnej skupiony niegdyś w większej skali w ramach spółdzielni, a obecnie w niedużej skali rozwijany w ramach grup producentów rolnych, to również w wyniku preferencji w ramach pozyskiwania kapitału na rozwój w zakresie programów unijnych.

DOTYCHCZASOWA PRAKTYKA W NASZEJ GOSPODARCE

Do podstawowych rozwiązań prawnych wykorzystywanych w planowaniu sukcesyjnym praktyka polskiego

obrotu oraz potrzeby firm rodzinnych wytworzyły dokumentację towarzyszącą tradycyjnemu rozporządzeniu: testamentowemu lub umownemu (np. darowizna). Takim dokumentem stała się tzw. konstytucja rodzinna, jak również niepisane formalnoprawnie zasady organizacyjne obowiązujące w firmie rodzinnej,



FOT. ARCHIWUM AUTORKI

KRYSIK LAW
wspieram i twój biznes

Agnieszka Krysiak – radca prawny, właścicielka Kancelarii Radcy Prawnego Agnieszka Krysiak, autorka bloga SUKCESJA (www.wsukcesji.pl), współzałożycielka LT BOX www.zgromadzenia.online, Przewodnicząca Komisji „BCC dla Rodzinnych”.

Specjalizuje się w doradztwie prawnym na rzecz firm rodzinnych, prowadzi projekty sukcesji międzypokoleniowej, strukturyzując relacje rodzinne i korporacyjne. Przez wiele lat obsługiwała projekty z obszaru planowania podatkowego oraz strukturyzacji grup kapitałowych w tym z wykorzystaniem fundacji prywatnych. Dziś te doświadczenia wykorzystuje w planowaniu prawnym procesów sukcesji, wykorzystując potencjał młodego pokolenia, wspierając firmy rodzinne w rozwoju, jak również przygotowując do sprzedaży, akwizycji i pozyskując finansowanie dla nowych inwestycji. Autorka wielu publikacji związanych z firmami rodzinnymi i ich problematyką prawną. Współautorka komentarza do Kodeksu spółek handlowych wydawnictwa C.H. Beck (2014, 2017) oraz Beck – online. Bierze udział w pracach legislacyjnych nad rozwiązaniami sukcesyjnymi, w tym konsultując propozycje dotyczące fundacji rodzinnej.

przestrzegane wartości, ramy relacji pracowniczych, z kontrahentami, które często znajdują przełożenie we wspomnianej konstytucji rodzinnej, której przypisywana jest również funkcja interpretacyjna dokumentów korporacyjnych, dokumentów spadkowych czy pozostałych rozporządzeń umownych.

OTOCZENIE GOSPODARCZE

Coraz większa świadomość ważności procesu sukcesji sprzyja jego przeprowadzeniu i gotowości kolejnego pokolenia do kontynuowania biznesu rodzinnego. Jednakże aktualnie procesy sukcesji odbywają się w trudnych uwarunkowaniach gospodarczych i ciągle zmieniających się przepisach prawa, w tym prawa również podatkowego. Dla wielu może to stanowić przeszkodę, dla innych wyzwaniem prowadzące do znalezienia rozwiązań dedykowanych potrzebom rodziny i uwarunkowań biznesu rodzinnego. Nie każda firma i nie każda rodzina, bowiem wybierze fundację rodzinną. Nie dla każdej, na aktualnym etapie rozwoju, dobrym rozwiązaniem będzie wdrożenie rodzinnego spółki holdingowej czy rodzinnego funduszu inwestycyjnego zamkniętego.

W każdym jednak przypadku dla tych przedsiębiorców, którzy chcą utrzymać firmę lub kapitał w rękach rodziny, zabezpieczając go przed rozdrobnieniem czy przekazaniem w niewłaściwe ręce, jako priorytetowe (mimo, iż nie jest to bieżąca nagła potrzeba) winno być pochylenie się nad podstawowymi rozwiązaniami sukcesyjnymi i rozważeniem zapisów oraz rozporządzeń testamentowych, dostosowanie dokumentów korporacyjnych do planowanych celów sukcesyjnych, porozumienie z potencjalnymi sukcesorami i spadkobiercami, przygotowanie pełnomocnictw, instrukcji na określone sytuacje. W przeciwnym razie wycieczka ta będzie jak jazda na rowerze (tu: firma), gdy rowerzysta nagle zeskoczy i wypuści rower z rąk. ●